

Malmö stad

Datum

2025-01-30

Adress

Darienummer

GYVF-2024-5482

Yttrande

Till

Kommunstyrelsen

**Remiss angående Remiss Justitiedepartementet -
Förbud mot äktenskap mellan kusiner och vissa
andra nära släktingar (Ds 2024:20)
STK-2024-1559**

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden föreslås via delegat besluta att lämna följande yttrande

Sammanfattning

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har getts möjlighet att lämna yttrande till kommunstyrelsen gällande Remiss från Justitiedepartementet – Förbud mot äktenskap mellan kusiner och vissa andra släktingar.

Gymnasie och vuxenutbildningsnämnden välkomnar via delegat utredningens förslag om förbud mot äktenskap mellan kusiner och vissa andra nära släktingar. Nämnden ser att de föreslagna åtgärderna kan stärka arbetet för att motverka hedersförtryck och äktenskap som ingås till följd av påtryckningar eller annan påverkan.

Yttrande

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har getts möjlighet att lämna yttrande till kommunstyrelsen gällande Remiss från Justitiedepartementet – Förbud mot äktenskap mellan kusiner och vissa andra släktingar.

Bakgrund

Hedersrelaterat våld och förtryck innebär att människor, främst flickor och kvinnor men även andra, begränsas i sina liv och utsätts för påtryckningar och våld i syfte att upprätthålla gemensamma normer och värderingar. Det handlar bl.a. om krav på giftermål och val av äktenskapspartner. Även utanför en tydlig hederskontext kan arrangerade äktenskap förekomma med inslag av påverkan från familj och släktingar. Trots lagstiftningsåtgärder och andra insatser är tvång och andra påtryckningar i samband med ingående av äktenskap fortfarande ett problem i Sverige. Detta gäller

särskilt för unga som lever i sammanhang med hedersnormer och oskuldskrav före äktenskap.

Utredaren har getts i uppdrag att ta fram ett förslag till förbud mot äktenskap mellan kusiner. Syftet är att skapa en uppdaterad och ändamålsenlig reglering som motverkar hedersförtryck och äktenskap som ingås till följd av påtryckningar eller annan påverkan.

Enligt utredningen finns det vid kusinäktenskap en särskild risk för att framför allt flickor och kvinnor, men även andra, utsätts för hedersförtryck, tvång och annan ofrihet. Detta kan på flera sätt få negativa konsekvenser för de berörda. Sedvänjor innefattande kusin- och andra släktbaserade äktenskap kan även få negativa konsekvenser i ett vidare samhälleligt perspektiv. Samtidigt lyfter utredningen att det finns en ökad risk för sjukdom och funktionsnedsättning hos barn vars föräldrar är kusiner.

Utredningen föreslår att äktenskap inte ska kunna ingås mellan dem som är släkt med varandra på så sätt att den ena har en förälder som är syskon till någon av den andras föräldrar (kusiner). Förbudet ska inte förenas med en möjlighet till dispens. Äktenskap ska heller inte kunna ingås mellan dem av vilka den ena är släkt i rätt nedstigande led med den andras syskon. Dispensmöjligheten för äktenskap mellan halvsyskon föreslås tas bort.

Dispensmöjligheten för äktenskap mellan de som till följd av en adoption anses som helsyskon, föreslås tas bort. Det föreslagna äktenskapshindret för kusiner och dem av vilka den ena är släkt i rätt nedstigande led med den andras syskon föreslås gälla även i adoptivförhållanden.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens yttrande via delegat

Gymnasie och vuxenutbildningsnämnden välkomnar via delegat utredningens förslag om förbud mot äktenskap mellan kusiner och vissa andra nära släktingar. Nämnden ser att de föreslagna åtgärderna kan stärka arbetet för att motverka hedersförtryck och äktenskap som ingås till följd av påtryckningar eller annan påverkan.

Rättslig reglering m.m

I 29 kap. 13 § skollagen (2010:800) finns en hänvisning till anmälningsskyldigheten i 14 kap. 1 § socialtjänstlagen. Av bestämmelsen framgår även att en skolhuvudman och den som är anställd i sådan verksamhet, ska på socialnämndens initiativ i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa, samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs.

Av 1 kap. 5 § skollagen framgår bland annat att utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor. Det framgår vidare att var och en som verkar inom utbildningen ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränkande behandling.

Av läroplanerna för gymnasieskolan, den anpassade gymnasieskolan och vuxenutbildningen (SKOLFS 2011:144, SKOLFS 2012:148 och SKOLFS 2012:101) framgår bland annat att alla tendenser till diskriminering eller kränkande behandling aktivt ska motverkas. Intolerans, förtryck och våld, till exempel rasism, sexism och hedersrelaterat våld och förtryck, ska förebyggas och bemötas med kunskap och aktiva insatser. Det framgår vidare att skolan aktivt ska verka för jämställdhet. Skolan ska därmed gestalta och förmedla lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter för kvinnor och män. Genom undervisningen ska eleverna utveckla kunskaper om könsmonster och hur de kan påverka människors livsval och livsvillkor. Skolan ska således bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska hur normer, värderingar och strukturer kan begränsa kvinnors och mäns makt att forma såväl samhället som sina egna liv. Skolan har ett ansvar för att eleverna återkommande i utbildningen får möta frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer. Utbildningen ska därigenom främja alla elevers hälsa och välbefinnande samt stärka deras förutsättningar att göra medvetna och självständiga val. Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för egna och andras rättigheter och förmedla betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke. I utbildningen ska maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck kritiskt granskas. Eleverna ska även ges möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang, bland annat i pornografi. Rektorn har bland annat enligt läroplanerna ett särskilt ansvar för att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen.

Malmö stads arbete för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck

Malmö stad har länge bedrivit ett omfattande, kunskapsbaserat arbete för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck. Alla kommunens nämnder och bolag utvecklar sina insatser med utgångspunkt i stadens gemensamma handlingsplanen Fri från våld – en gemensam angelägenhet. Enligt Malmö stads budget genomförs under 2025 satsning på kompetenshöjande insatser som syftar till att stärka kompetensen om hedersrelaterade frågor hos medarbetare i kommunens välfärdsverksamheter. Värdegrundsarbetet i kommunens förskolor, grundskolor och gymnasieskolor har, enligt Malmö stads budget, en särskilt viktig roll för att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens arbete för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden arbetar kontinuerligt för att, i enighet med rättslig reglering samt statlig och kommunal styrning, motverka hedersrelaterat våld och förtryck. Kompetensutvecklingsinsatser genomförs fortlöpande för personalen i nämndens verksamheter för att öka medvetenheten och kunskapen kring att identifiera hedersrelaterat våld och förtryck. Bland annat har utbildningsinsatser mot hedersproblematik genomförts för gymnasieskolor sedan 2022. Lärarna har till exempel arbetat med antidiskriminering, mänskliga rättigheter och hedersrelaterat våld och förtryck samt intolerans under olika temadagar. Alla elevhälsoteam har fått utbildning i hedersrelaterat våld och förtryck. Elevhälsan finns i sin tur tillgänglig för lärare och övrig personal på samtliga skolor för konsultation vid eventuell oro för elever.

Vuxenutbildningen har fått riktade medel för att arbeta med värdegrundsarbete under 2024/2025. Det bidrar till att säkerställa att värdegrundens hörnstenar belyses i undervisningen. Även förebyggande och motverkande aktiviteter gällande konflikter samt hedersrelaterat våld och förtryck ingår i verksamheten. Vidare finns det en etablerad samverkan med lokala organisationer och myndigheter som dels kan ge stöd och hjälp till elever och dels ge kunskapshöjande insatser till verksamheternas personal vid behov.

Enligt gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens budget 2025 kommer nämnden fortsatt satsa på kompetensutveckling inom mänskliga rättigheter och heder. Nämndens skolor fortsätter också under 2025 att prioritera värdegrundsarbetet, däribland hedersnormer och förtryck.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens bedömning via delegat

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden välkomnar via delegat utredningens förslag och bedömer att ett förbud mot äktenskap mellan kusiner och andra nära släktingar kan stärka arbetet för att motverka hedersförtryck och äktenskap som ingås till följd av påtryckningar eller annan påverkan.

Förvaltningsdirektör

Anneli Schwartz

Enligt punkten 9.17 i gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens delegationsordning (dnr.GYVVF-2024-1703, GVN 2024-04-26 §65)